

spolni nagon in če prezgodaj pokaže. To je krivo, da bik v rasti zaostaja, da se telesno ne razvija ter sploh ni za pleme, ker prezgodaj tako oslabi, da ni za rabo.

Ako zaplodi mlad, nezrel bik tele, za vselej slabotno ostane, kajti kako more nezrelo seme roditi krepek sad?

Plemni bik je podoben semenu; plemna krava ali junica je pa enaka tlom, v ktera se seme poseje in v kterih se dalje razvija.

K §. 15.

O zapiskih vbrejanja.

Zapisovati kdaj in kolikrat je bik brejil je vsakako potrebno, ker se po tem ne da le določiti plemnitost bika, ampak se tudi nepazljivemu živinorejcu lahko pové, kdaj je bik njegovo kravo brejil in kdaj bo storila. V zapisnik bi se zato naj zapisalo: bikovo pleme, starost, imé, stan in bivališče lastnika krave ali junice, krava ali telica, kterega plemena je, koliko je stara, mesec in dan vbrejanja.

K §. 16 b.

Kako določiti, koliko se je posejalo semena travulj.

Ali se je živina gonila na pašo, ali so jo v hlevu redili, je povzeti po razkazih, k §. 6 priporočenih. Ostaja nam še, da se tudi po enakem načinu določi, koliko se je posejalo semena za krmo, kako so se obdelovali travniki in kako je z vodovodi, z napravami, po kterih se more voda na travnike in polja napeljevati in odtakati. Da se pa do dobra določi, v kakem stanu ste gospodarstvo in živinoreja, ki ste tesno združeni, je tudi treba naštetih, kako so se obdelovale njive in koliko se je pridelalo; tudi je treba naštetih sadovnjake in gozde ter ledine (drage), od kterih imamo vrhu drugega tudi steljo ali pa krmo. Le tak razkazek, na tanko in točno narejen, nam do dobra pokaže, kako je z gospodarstvom ter živinorejo.

Tista gospodarstva so prav urejena, za ktera se skrbi, da je pridelovanje žita in krme v pravi razmeri, kakor tudi, da se toliko krme pospravi, kolikor jo gospodar za živino potrebuje. Po takih gospodarstvih se dobro obnese eno in drugo.

K §. 16 c.

Kakošni naj bodo hlevi.

Hlevi imajo velik upliv na rejo naše domače živine; črstev, zdrav in topel zrak in primerna svetloba sta za ljudi in živali neobhodno potrebna.

Po dihanju pride kri v plućih s zrakom v dotiko, kterega človek ali žival v se vleče. Lahko se umeje, da v stanovanjih in hlevih, kamor ni zdravega zraka, ljudje in živali životarijo in časi hudo zbolijo.

Živinorejčeva naloga je tedaj, v hlevih odduške napraviti, da se ne zdravi, zamokli hlevski zrak pozgubi in čisti zdravi zrak v hlev dohaja. Njegova dolžnost je tudi, napraviti tolika okna, da imajo hlevi dosta svetlobe, ker v temnih prostorih živali le životarijo in tudi čisto na obeh zbolé, ako pridejo iz temnega hleva precej na bliščivo solnčno svetlobo.

Okna pa morajo tako narejena biti, da ne pripekajo solnčni žarki zavali na glavo; tudi ne sme vleči, ako se od prejo okna in odduški.

Dalje morajo hlevi tako narejeni biti, da se scavnica hitro odtaka; ni ravno treba imeti preostrega razuma, da se kmalu spozna, ka mora živina zboleti, ako v moči in nesnagi stoji ali celo leži.

Posledica tej nesnagi je sajevec na parklih in opahki; to zopet odpravi prizadene več truda in stroškov, nego hleve snažne obraniti.

Hlevi morajo biti številu živine primerni; v premajhnih hlevih je živina preveč nagnetena; težko jej je se vleči, in nektare živali morajo stati, da druge morejo leči. Močnejše živali slabše odpravajo; slabše se tako zelo vtudijo in se kaj slabo redijo.

Računati je treba za odraslo govedo prostora v hlevu 4 črevlje na široko, 8 črevljev na dolgo, tedaj 32 štirjaških (kvadratnih) črevljev.

Za manjše govedo se računati 4 črevlje na široko, 6 na dolgo, tedaj 24 štirj. črevljev.

Za tele 3 črevlje na široko, 5 črevljev na dolgo, tedaj 15 štirj. črevljev.

K 6. §. priobčeni črtež ustreza popolnoma tirjatvam in se mora tudi tam kje dostaviti, kakošni so hlevi.

Nektare skušnje kmeta Epiharmosa v mačkinji žalosti.

III. Kako si semenje v vrtilih razsejavam.

Gospodinje vrtno semenje enkrat preveč gosto, drugokrat preveč redko nasejajo. Jaz sem si dal napraviti plehnato žlico v podobi žlice, s katero pene proč jemljemo. Ta žlica mora imeti več ali manje luknjice po kakšnosti semena, in skoz te luknjice trosim semenje na grede, in tako bolj pravilno grede posejem, kakor pa z neurno roko.

IV. Kako se krompir lahko ohrani za celo leto dober in okusen.

Jaz storim tako. Krompir lepo umijem, potlej ga denem v korb, rečeto ali kakošni sak (mrežo) in ga vtekem v posodo, v kateri se voda kuha, ali ne dalje, kakor le pet sekund. Potem razgrnem krompir po razvedrenih tleh, da se posuši, in mi ostane zmirom dober in okusen.

V. Kako si napravijam prijetno žganico.

Vzamem perje in cvetje monarde. (Monarda didyma L.) Raste rada v vsakem vrtu. To perje in cvetje denem v žganico, in dobim okusno rudečkasto pijačo. To perje je tudi dobro za čaj in žlahna dišava (Würze) za juhe in mesene jedi.

VI. Kako pokušam dobroto kafeta.

Vlijem na sirovi kafe kuhano vodo in jo pustim 5 minut stati. Če voda prime žolto barvo, kakor so citrone, je to znamenje, da je kofe dober, če pa zelenkasto in rujavkasto, je znamenje, da je zrno sprideno.

VII. Kako odganjam gosence od zelja.

Kdar zelje sadim napravim si iz črne žajfe in vode žajfenico. Preje, kakor rastlike (flance) v zemljo vtekem, perje namočim v tej žajfenici. Sicer to perje zvene, ali srčno perje lepo žene, in ni gosenca ni zajec se potem zelja ne dotekneta.

Dopisi.

Iz Pohorja. — L. — (Številke koljejo oči.) Pri slednjih volitvah v deželni zbor Štirski, so naši nemškutarski nasprotniki med naš narod pognali besede: „Ne volite ne dr. Srnea niti dr. Radaja, ker hočeta Štajarsko raztrgati, nas h Kranjcem spraviti; Krauska pa je slaba dežela; imeli bi po tem vekša plačila, ker sami že ne zmagajo, čeravno plačujejo 35% deželne naklade.“ Ta bersa političega blebetanja je naše ljudi toliko zapojila, da so si urno pripneli zeleno-belih trakov po lajbičih, suknjih in klobukih, ter dva nemška tujca stiščali v deželni zbor. In čuda! dasiravno so naši nasprotniki zmagali, imamo še vendar le vsi Štajarci celih 35% deželne naklade plačevati! Kranjci imajo le 27 odstotkov. Iz priloženega proračuna za l. 1871 povzamem sledeče, da se lahko vsak prepriča koliko in zakaj mi Štajarci toliko plačujemo v deželno kaso.

1. Za deželni zbor ne plačujemo više nego celih 18.488 gold. na leto, vsak poslanec dobiva 5 gl. na dan.

2. Deželna vlada zahteva svojih 136,221 gl. Deželni glavar — sedaj slabo ali slavno znani Juda Tadej Mavricij Blagotinšek, nekdanj iz ptujskega polja doma, sedaj pa požlahtnjen Kaiserfeld in Urgerman — vzame sam 6000 gold., in 6 deželnih odbornikov vsak po 2100 gl.

3. Za deželno policijstvo se potrosi 53,711 gl., in tukaj se vidi, da samo za potepuhe (Schubwesen) plačujemo (čujte!) 23.000 gl., Gradec ognja varovati ima posebna straža, za katero plačuje 6916 gl. na leto vsa dežela. Ali je to prav?

4. Deželno gospodarstvo se na leto podpira s 135;118 gl. Pomnili si pa bomo tukaj Slovenci, kako je nemška večina graškega zbora dovolila na 10 let letni donesek 11097 fl., da se popravljajo struge vode Ense na gornji Štajarski. Kajti utegnemo tudi mi Slovenci o tem oziru kaj potrebovati in bomo videli, ali se nam tudi tako hitro in toliko če bi bilo treba, dovoli.

5. V namen občnega izobraženja se izdajo sploh 255,128 gl. Omenim pa, da v tej vrsti plačuje vsa dežela za graški Ivanej 78,633 gl., za graško višo realko 28009 gl., za realno gimnazijo v Ptujju 3720 gl. Za male šole se pa vzame (čujte!) 80,000 gl. Toliko do sedaj ni bilo, krive so temu nove šolske postave. Bog me! drage so že, bodemo videli ali bodo še za kaj! Bodi mi dopuščeno, da o tem zdaj, gledé okoliščine itd., zelo dvojim! Čudno se mi je dozdevalo tukaj najti, da vsa dežela plačuje v Gradec za ljudi, kateri se ondi na deželne stroške učijo: jahati, telovaditi, bojevati in plesati; vsi ti gospodje vlečejo na leto 3942 gl. Za mariborsko vinorejsko šolo je dovoljeno 4200 gl. Za graško gledišče (teater) pa 1448 gold.

6. Na blage in zdravilske namene se izdaja sploh 255,128 gold.

7. Za vojaške vožnje (Vorspann) 10,000 gold.

8. Za poprave in stroške pri deželnih posestvih je odmerjenih 5869 gl. Zanimiva nas pa tukaj zvedeti, kako se pri Kislivodi in Doberni primerno zelo malo izdaja. Kajti čisti dohodki so tu precej veliki n. pr pri Kisli vodi letos so 61,344 gl., tedaj v 10 letih več kot polovica ednega milijona, pri Dobrni 8928 gold., tedaj v 10. letih više od 80,000 gold. Pri nekem Tobelbadu pa vedno nekaj vrtajo in popravljajo, da vsako leto dežela plačuje po 586 gl.

9. V pripomoč matici ali fondu za rešitev posestev se plača 604,841 gl.

Vsi deželni stroški znašajo 3.410.440 gl., in če se odštejejo deželni dohodki: 2.431,795 gl., ostaja še 978,645 gl., kateri se razdelijo ko deželna naklada med vse, kateri imajo dačo plačevati. In zato imamo 35% deželne naklade, ker le tako se nabere potrebnih 980,000 gold.

Sklenem pa z opazko, da od vseh teh denarjev ostane okoli 600,000 v nemškem Gradcu. Prilično spišem kaj več o teh številkah, kajti številke koljejo oči.

Iz Smartna pri Slov. Gradcu 4. nov. 1870. Pretečeno nedeljo je imelo tukajšno kat. polit. društvo zbor, kateri je po dotičnem govoru enoglasno sklenil, se v vseh točkah pridružiti resoluciji Mariborskega kat. polit. društva, razglašeni v 41. št. „Slov. Gospodarja.“

Sploh se ljudstvo v tem okraju vedno bolj drami in zaveda svojih pravic. Nedavno so razun dveh vse občine slovenskega sodnijskega okraja podale okrajnemu glavarstvu prošnjo za slovensko dopisovanje, kar se jim je tudi obljubilo. Ali se obljuba spolnuje, ne vem za gotovo.

Pri volitvah za nove občinske zastope so izvoljeni izvzemši enega, sami narodni možje za župane. Zanimivo je, da se je v št. Ilu Lohninger vrival za župana, ko je pa videl, da mu ne bode obveljalo, v odbor so ga sicer njegovi privrženci spravili — si je prizadeval vsaj enega svojih mamelukov za župana vriniti, pa tudi to mu je spodletelo. Ves razsrdjen je zdaj izstopil še iz okrajnega zastopa. Bodi mu srečen pot!

O zaupnici za liberalce, ktera je zdaj menda mirno zasपालa, naj še poročam, da jo je v takajšnjem okraju le eden sam župan podpisal, in še ta ni vedel, kaj podpiše, vsi drugi so jo vrgli pod klop.

Drugikrat zopet kaj. — Z Bogom!

Iz Borsta. V nedeljo 30. okt. je imela Boljunska čitalnica besedo in se je prav dobro ponesla, občinstvo je prav navdušeno in vse zadovoljno. Govoril je predsednik z razločno in krepko besedo. Pa tudi mladi dijak g. Tone Kenda iz Racolja je jako navdušeno govoril, glas je segal poslušalcem globoko do srca, kar so izrazili z jako živahno pohvalo. Zamolčati ne smem, da je g. Peršič s svojim govorom zbudil splošno radost in ploskanje. Ponesli so se tudi Boljunski pevci prav izvrstno, večji del vse pesmi so morali zaradi gromovitega ploskanja ponavljati.

Vse se je vršilo v naj lepšem redu, nudjamo se uspešnega delovanja in dobrega napredka od Boljunske čitalnice, ktera nam bode svetila do stopnje omike, in pomagala našim tuznim Istrijanom dospeti do one stopnje, ker stojijo naši sosedi.

F. Š.

Politični ogled.

O ministerski krizi na Dunaju se še zmirom govori, in skoraj vsak dan se po časnikih imenujejo drugi možje, ktere bi ustavoverneži radi imeli v ministerstvu. Pravi se vendar, da sedajno ministerstvo ostane tako dolgo, dokler

ne bode končana adresna debata, ki se bode zdaj kmalo začela, ker državni zbor dunajski se je že spet sošel 7. t. m.

Vlada bi se tudi rada pogodila s Poljaki samimi. Se vé da bi s tim zapustila svoj program, ki je hotel pomiriti in zadovoljiti vse narode. Mislimo vendar, da vezdajni vladi ni mnogo ležeče na majhnem kosčeku programa, če se bo še to le moglo nekoliko časa dalje obdržati na vrhuncu.

Neki dobro podučeni nemški časniki vejo iz čisto zanesljivih virov, da je Bismark na svoje vprašanje, kako bi hotela Avstrija svojo formalno pravico ugovarjati proti prestrojenju Nemčije dobil od Beusta čisto povoljen odgovor. Že pred tremi tedni je Beust politiku, ki mu je hotel razlagati, da mora Avstrija po dokončani vojski iskati prijateljske zveze z Nemčijo, nevoljno odgovoril: „Saj se to umeva samo ob sebi.“ — Kamo tira Beust Avstrijo?!

V Česki so bile te dni neposredne volitve v državni zbor, po vseh českih krajih so bili voljeni sami deklaranti, le v celo nemških krajih pa so bili voljeni ustavoverneži, v mešanem kraju nemška stranka nikdar ni zmagala. V Pragi je voljen Hanka deklarant. V Leitmeriški grupi pa sta izvoljena Herbst in Hanisch, v Reichenberški grupi Neuman, v Egerski grupi Leeder in Pickert, v Saacerski grupi Waldert, v Josefstadtu je voljen Schmeikal, v Reichenbergu pa Gross in Depertis voditelj ministerstva za trgovino. To je vse, kar so liberalci dosegli, ker v drugih grupah so voljeni sami deklaranti. Volitve velikih posestnikov še nam niso znane, pravi se vendar, da bodo voljeni fevdalci in deklaranti; neki pa pravijo, da so glasi tako razcepljeni, da se bode moralo večkrat voliti, prej ko se kaj doseže.

Iz Česke se dalje piše, da je tamo sedajno ministerstvo zgubilo vse zaupanje in da je sklenjeno, da mora pasti. Iz druge strani pa se tudi pravi, da bode še zdaj spet voljeno ustavoverno ministerstvo, in sicer so simpatije za parlamentno ministerstvo. Uradnijskega ministerstva se ni bati. —

V ogerskem državnem zboru je Andraši razlagal, da bode Avstrija še dalje ostala strogo nevtralna. Nasvet poslanca Iranyi-a naj se napravi stroga personalna unija ne pride na posvetovanje, tudi ni nasvet Tisza, da se naj napravi samostalna ogerska armada.

V moravski tudi nočejo prisegati deželni brambovci na novo vojaško postavo.

Srbska skupščina, ki zboruje v Kragujevcu, je potrdila predložene postavne načrte o odgovornosti ministrov in tisku, o vojaščini, in je interpelirala vlado zaradi zbiranja turških trum na srbski meji, na kar je minister odgovoril: Nikdar ni bilo manj trum na srbski meji kakor sedaj. Če pa bi se to premenilo, bo storila vlada svojo dolžnost in bo varovala mir dežele.

Nemško zedinjevanje gre pre prav naprej. Neki pravijo, da so dogovori že sklenjeni, neki pa, da se srečno dokončujejo, in južno-nemški kujezi se že pripravljajo da se podajo v pruski glavni kvartir poklanjat svojemuh prihodnjemu gospodarju. Zastran nemškega zedinjenja se že dolgo pogovarjajo ministri v Versaill-u, in pravi se da drugo je že vse v redu, samo Bavarska noče odstopiti od tega, da bi ne smela sama s svojim vojaštvom ravnati kakor bi hotela in imeti lastno zunajno politiko. Če drugače ne bo šlo, se bo z Bavarsko napravila posebna pogodba.

Iz Francoske. Ko se je Thiers po svojem dolgem potovanju in beračenju pri angleški, ruski, avstrijski in italijanski vladi vrnil domu in je vezdajni francoski vladi naznanil, da o zunajnih vlad Francoska nima upati nobene pomoči, in ko ga je potem francoska vlada poslala v Nemški glavni kvartir, da bi se tamo pogajal zastran miru, je že vse mislilo, da se bo gotovo mir napravil. Ker je vendar Bismark v pogoju zahteval, da Francoska naj odstopi dve deželi Prusom in še vrh tega naj plača 2000 milijonov odškodovanja za vojsko, je francoska vlada to pogodbo zavrgla in se hoče dalje bojevati. Julius Favré in njegovi tovarši bi podpisali svojo lastno smrtno sodbo, če bi pristopili takemu miru. V Parizu vsakega imeujejo izdajalca, kdor se upa govoriti o takem miru in „Moniteur“ piše: „Ne pustimo braniti celoto naše domovine in neodvisnost francoskega naroda.“ Misli se, da Francozi tudi potem, ko bi Prusi res vzeli Pariz, ne bi hoteli privoliti v mir, ko bi se od Francoske odtrgal naj manjši kosček dežele, temuč da se hočejo še dalje bojevati. Miru še tedaj tako hitro ne bo.

V Parizu je bil prve dni t. m. nemir. Jakobinski prenapeteži so namreč vso pariško vlado deli v zapor, in bi jo